DOTAZNÍK PŘIPRAVENOSTI STUDENTŮ UČITELSTVÍ NA PRAXI

QUESTIONNAIRE FOR STUDENT TEACHERS' READINESS FOR PRACTICE

Jan Nehyba[1]

[1] Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Příspěvek se zabývá konstrukcí a vyhodnocením dotazníku pro studenty učitelství, který se zaměřuje na subjektivně vnímanou úroveň připravenosti studentů učitelství. Na základě detailní analýzy nástrojů mapujících kompetenční rámce studentů učitelství a učitelů jsme vytvořili dotazník, který jsme administrovali mezi studenty učitelství a následně jsme jej vyhodnotili pomocí explorativní faktorové analýzy, která nám poukazuje na třífaktorové řešení. Na základě kvalitativní analýzy odpovědí na otevřenou otázku k jednotlivým položkám pak navrhujeme další úpravy dotazníku.

Klíčová slova: *připravenost, studenti učitelství, dotazník, faktorová analýza*

Abstract

The paper focuses on the questionnaire for student teachers' The questionnaire focuses on the subjectively perceived level of readiness of student teachers'. Based on a detailed analysis of tools mapping the competence frameworks of teacher students and teachers, we designed a questionnaire administered subsequently among student teachers'. We then evaluated the data using exploratory factor analysis, which points to a three-factor solutions. Based on a qualitative analysis of the responses to the open question on individual items, we propose further modifications to the questionnaire.

Keywords: *readiness, students of teaching, questionnaire, factor analysis*

1 ÚVOD

Příspěvek se zabývá konstrukcí a vyhodnocením dotazníku zaměřeného na zjišťování připravenosti studentů učitelství. Tento dotazník byl tvořen na základě spolupráce mezi katedrou pedagogiky PedF MU a organizací Učitel na živo. Cílem bylo vytvořit krátký dotazník, který je schopný mapovat subjektivně vnímanou připravenost studentů učitelství před odchodem do praxe.

2 TEORIE

Dotazník vznikl na základě detailní analýzy nástrojů zaměřujících se na mapování kompetencí studentů učitelství a učitelů. Konkrétně se analyzoval Rámce profesních kvalit učitele (Tomková et al., 2012); Standard Učitele MŠMT; Standard kvality profesních kompetencí studenta učitelství (Kratochvílová, J., Svojanovský, P. et al., 2020) a Standard Učitele na Živo: Kompetenční rámec studenta učitelství (Vaculík Pravdová & Michnová, et al., 2021). Na základě obsahové analýzy následně vznikl návrh dotazníku, který obsahoval čtyři základní oblasti, kterými jsou 1) Prostředí pro učení, 2) Cíle učení, 3) Metody, strategie a zadávání instrukcí, 4) Zpětná vazba a hodnocení výsledků učení. Ke každé oblasti bylo vytvořené velké množství položek (Prostředí pro učení: 27 položek; Cíle učení: 18 položek; Metody, strategie a zadávání instrukcí: 18 položek, a hodnocení výsledků učení: 20 položek), které byly následně redukovány týmem expertů, výsledný dotazník tak obsahuje pro každou kategorii 7 položek.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Dotazník byl administrován studentům učitelství na podzim 2021 elektronickou formou. Studenti odpovídali na dvou 5-bodových škálách, jak moc je určité tvrzení pro ně důležité a jak často se jim daří popsané chování realizovat na praxi. Kromě toho studenti odpovídali i na otevřenou otázku ke každé položce, která se ptala na to, jak tuto položku studenti realizují v praxi. Díky tomu jsme měli možnost provést jak kvalitativní obsahovou analýzu, co si pod každou položkou studenti představují, tak také explorativní faktorovou analýzu za pomocí softwaru R. Celkově na dotazník odpovědělo 264 studentů.

4 VÝSLEDKY

Výsledky explorativní faktorové analýzy (po redukci položek) ukazují na tří faktorové řešení. Explorativní faktorová analýza poukazuje na společný faktor, který se skládá z „metod, strategií,…" a zároveň z námi navržené kategorie „zpětná vazba a hodnocení" (8 položek), další identifikovaný faktor je „cíle učení" (7 položek) a třetím identifikovaným faktorem je „prostředí pro učení" (6 položek). Standardizované Cronbachovo alfa jednotlivých škál jsou prostředí – 0,57, cíle – 0,72, zpětná vazba, hodnocení a metody – 0,79. Vlastní hodnoty (eigen values) jednotlivých faktorů jsou zpětná vazba, hodnocení a metody – 3,26, cíle učení – 2,52, prostředí – 2,03. Celková kumulativní variabilita dosahuje 41 %. Přestože některé hodnoty jsou hraniční z pohledu nároků kladených na kvalitní výsledky explorativní faktorové analýzy, celkově se zdají být slibné. Výsledky tak obsahují i návrh na úpravy položek na základě kvalitativní analýzy.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Téma připravenosti budoucích učitelů se ukazuje jako jedna z důležitých priorit posledních let, například šetření TALIS (2018) obsahuje vnímanou zdatnost učitelů jako důležitou součást kvality učitelské profese, kromě toho MŠMT připravuje vlastní dotazník na měření připravenosti budoucích učitelů. Do této debaty bychom rádi přispěli naším pohledem, který se snažil ne o konstrukci komplexního vyčerpávajícího nástroje, ale o identifikování jádrových kompetencí, které student učitelství při nástupu do praxe by měl zvládat. Rádi bychom tyto výsledky sdíleli v širší komunitě a na základě zpětné vazby nástroj mohli lépe upravit.

6 LITERATURA

Kratochvílová, J., Svojanovský, P. et al. (2020). *Standard kvality profesních kompetencí studenta učitelství.* Masarykova univerzita.

Tomková, A., Spilková, V., Píšová, M., Mazáčová, N., Krčmářová, T., Kostková, K., Kargerová, J. (2012). *Rámec profesních kvalit učitele.* Praha: Národní ústav pro vzdělávání.

Vaculík Pravdová & Michnová, et al. (2021). *Kartičky pro formativní hodnocení studenta učitelství.* Učitel naživo.